

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Кафедра кримінально-правових дисциплін

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Декан юридичного факультету
Віталій СЕРЬОГІН
“ 29 ” серпня 2024 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

**Пробовідбір, збереження та пробопідготовка матеріалів та об’єктів
криміналістичної експертизи**

рівень вищої освіти: другий магістерський рівень
галузь знань: 10 природничі науки
спеціальність: 102 хімія
освітньо-наукова програма : Матеріалознавча криміналістична експертиза
вид дисципліни: за вибором
факультет: юридичний

2024/2025 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою юридичного факультету
«28» серпня 2024 року, протокол № 1

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Булавина Вікторія Сергіївна, к.в.н., доцент кафедри кримінально-правових дисциплін
юридичного факультету ХНУ імені В. Н. Каразіна

Програму схвалено на засіданні кафедри кримінально-правових дисциплін

Протокол від «26» серпня 2024 року № 1

Завідуючий кафедрою кримінально-правових дисциплін

Гліб РИБАЛКО
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньо-наукової програми
«Матеріалознавча криміналістична експертиза»

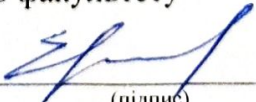
Гарант освітньо-наукової програми «Матеріалознавча криміналістична експертиза»

Ольга КОНОВАЛОВА
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією
хімічного факультету

Протокол від « 26 » серпня 2024 року № 1

Голова науково-методичної комісії хімічного факультету

Павло ЕФІМОВ
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Пробовідбір, збереження та пробопідготовка матеріалів та об'єктів криміналістичної експертизи» складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки «Матеріалознавча криміналістична експертиза» магістра 102 Хімія

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є навчання студентів використовувати знання основних понять та задач криміналістики, методів матеріалознавчої експертизи, а також відповідних законодавчих документів та нормативних актів для проведення матеріалознавчих експертиз різних видів, трактування їх результатів та процесуально грамотного надання висновку експерта.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Пробовідбір, збереження та пробопідготовка матеріалів та об'єктів криміналістичної експертизи» є ознайомлення студентів з:

- методиками відбіру та пакування матеріалів та об'єктів дослідження для подальшого проведення криміналістичної експертизи;
- методами збереження об'єктів дослідження та надання їх до експертної установи для подальшого проведення криміналістичної експертизи;
- пробопідготовкою матеріалів та об'єктів дослідження (речових доказів) за певною методикою для подальшого проведення криміналістичної експертизи;
- організацією, підготовкою та проведенням судових експертиз різних видів (родів).

1.2.1. Формування наступних загальних компетентностей:

1. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
5. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
7. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.
8. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
9. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
11. Здатність працювати автономно.
12. Здатність до пошуку, критичного аналізу та обробки інформації з різних джерел.
13. Уявлення про види, форму і зміст кримінальних процесуальних документів.

1.2.2. Формування наступних фахових компетентностей:

1. Здатність обирати оптимальні методи та методики дослідження.
2. Уявлення про систему засобів та методів криміналістичної техніки.
3. Володіння знанням сучасної системи судових експертиз, їх можливості в дослідженні речових доказів, живих осіб та трупів.
4. Здатність здійснювати професійну діяльність у повній відповідності до закону.
5. Здатність провести пробовідбір та пробопідготовку об'єктів матеріалознавчої криміналістичної експертизи.
6. Здатність обирати вид та проводити криміналістичну експертизу в залежності від типу об'єкту дослідження, аналізувати результати та формувати висновки дослідження.
7. Володіння знаннями про різноманіття та особливості біології та будови об'єктів рослинного та тваринного походження.

8. Здатність ідентифікувати об'єкти рослинного та тваринного походження, визначити цілісні об'єкти та їх фрагменти.

9. Здатність юридично грамотно складати та надавати висновок матеріалознавчої криміналістичної експертизи.

1.3. Кількість кредитів 4.

1.4. Загальна кількість годин – 120.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Основна	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	-
Семестр	
1-й	-
Лекції	
16 год.	-
Практичні, семінарські заняття	
-	-
Лабораторні заняття	
32 год.	-
Самостійна робота	
72 год.	-
Індивідуальні завдання	
-	-

1.6. Заплановані результати навчання ОНП

1. Вміти ясно і однозначно донести результати власного дослідження до фахової аудиторії та/або нефакхівців.

2. Володіння загальною методологією здійснення наукового дослідження.

3. Оцінювати ризики у професійній діяльності та здійснювати запобіжні дії.

4. Знати: поняття і види судових експертиз; типові об'єкти та завдання, які вирішуються експертним дослідженням у кримінальних провадженнях; систему державних спеціалізованих експертних установ України; порядок підготовки та призначення судових експертиз; способи оцінки висновку експерта. Вміти: застосовувати сучасну криміналістичну техніку для вилучення речових доказів і зразків для проведення експертизи; використовувати можливості судових експертиз під час розслідування кримінальних правопорушень; аналізувати і оцінювати первісну інформацію про скоєне правопорушення, що відображається у слідах злочину, для прийняття рішення про призначення експертизи; правильно використовувати техніко-криміналістичні засоби для виявлення, фіксації та вилучення слідів, інших речових доказів, фіксації ходу та результатів слідчих (розшукових) дій.

5. Знати вимоги, які ставляться до експерта-криміналіста, який працює у державних експертних установах. Вміти надати на основі спеціальних знань допомогу оперативним працівникам та слідчим у підготовці матеріалів, необхідних для проведення матеріалознавчих досліджень.

6. Знати: особливості хімічного складу, будови вихідних речовин, структуру та особливості роботи з волокнистими матеріалами, лакофарбовими матеріалами та покриттями, склом, керамікою, металами та сплавами, пластмасами та гумами, нафтопродуктами та паливно-мастильними матеріалами. Вміти: виявити, фіксувати, провести пробовідбір, пакувати, зберігати та дослідити волокнисті матеріали, лакофарбові матеріали та покриття, скло, кераміку, метали та сплави, пластмаси та гуми,

нафтопродукти та паливно-мастильні матеріали.

7. Знати: предмет, задачі та методи судово-грунтознавчої експертизи, експертизи харчових продуктів та фармацевтичних засобів, вибухотехнічної експертизи. **Вміти:** провести пробовідбір, пакувати, зберігати та провести криміналістичне дослідження ґрунтів, харчових продуктів, фармацевтичних засобів та вибухових речовин; аналізувати результати дослідження та скласти відповідний висновок експерта.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить (%):

для денної форми навчання – 67 %.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Лекції

Тема 1. Пробовідбір, збереження та пробопідготовка матеріалів та об'єктів криміналістичної експертизи. Предмет, завдання, об'єкт та суб'єкт судової експертизи. Класифікація об'єктів судових експертиз. Наукові засади криміналістичного дослідження матеріалів, речовин та виробів (КДМРВ).

Тема 2. Експертиза з дослідження наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів. Завдання, орієнтований перелік вирішуваних питань, відбір, збереження та підготовка об'єктів, що надаються на дослідження.

Тема 3. Експертиза з дослідження речовин хімічних виробництв та спеціальних хімічних речовин. Завдання, орієнтований перелік вирішуваних питань, відбір, збереження та підготовка об'єктів, що надаються на дослідження.

Тема 4. Експертиза лакофарбових матеріалів і покриттів. Експертиза полімерних матеріалів і виробів з них. Завдання, орієнтований перелік вирішуваних питань, відбір, збереження та підготовка об'єктів, що надаються на дослідження.

Тема 5. Експертиза об'єктів рослинного та тваринного походження. Завдання, орієнтований перелік вирішуваних питань, відбір, збереження та підготовка об'єктів, що надаються на дослідження.

Тема 6. Судова ґрунтознавча експертиза. Завдання, орієнтований перелік вирішуваних питань, відбір, збереження та підготовка об'єктів, що надаються на дослідження.

Тема 7. Експертиза волокнистих матеріалів та виробів з них. Завдання, орієнтований перелік вирішуваних питань, відбір, збереження та підготовка об'єктів, що надаються на дослідження.

Тема 8. Експертиза з дослідження нафтопродуктів та пально-мастильних матеріалів. Завдання, орієнтований перелік вирішуваних питань, відбір, збереження та підготовка об'єктів, що надаються на дослідження.

Практичні заняття

Тема 9. Можливості дослідження фармацевтичних засобів. Об'єкти дослідження, їх вилучення та зберігання. Завдання експертизи фармацевтичних препаратів. Загальна схема та методи дослідження фармацевтичних препаратів.

Тема 10. Криміналістичне дослідження наркотичних засобів. Предмет і завдання криміналістичної експертизи наркотичних засобів. Об'єкти криміналістичного дослідження наркотичних засобів. Виявлення, фіксація, вилучення, пакування та зберігання наркотичних засобів. Попереднє та експертне дослідження наркотичних засобів.

Тема 11. Криміналістичне дослідження пластмас, гум та виробів з них. Предмет і завдання криміналістичної експертизи пластмас, гум та виробів з них. Об'єкти та особливості їх дослідження. Підготовка матеріалів для експертизи. Пластмаси: склад, класифікація, ознаки та властивості. Гуми: склад, класифікація, ознаки та властивості.

Виявлення, фіксація, вилучення, пакування та зберігання пластмас і гум. Методи криміналістичного дослідження пластмас, гум та виробів з них

Тема 12. Криміналістичне дослідження скла, кераміки та виробів з них. Предмет і завдання криміналістичної експертизи скла, кераміки та виробів з них. Об'єкти криміналістичного дослідження скла і кераміки. Виявлення, фіксація, вилучення та пакування об'єктів. Методи криміналістичного дослідження скла. Методи криміналістичного дослідження кераміки.

Тема 13. Криміналістичне дослідження лакофарбових матеріалів та покриттів. Предмет та завдання криміналістичної експертизи лакофарбових матеріалів та покриттів. Огляд лакофарбових матеріалів та покриттів на місці події та попереднє дослідження. Методи експертного дослідження лакофарбових матеріалів та покриттів.

Тема 14-17. Криміналістичне дослідження об'єктів волокнистої природи. Предмет та завдання криміналістичної експертизи об'єктів волокнистої природи. Об'єкти криміналістичного дослідження. Виявлення, вилучення та пакування об'єктів волокнистої природи. Класифікація, ознаки та властивості текстильних волокон. Криміналістичне дослідження текстильних ниток. Криміналістичне дослідження текстильних матеріалів. Криміналістичне дослідження одягу. Основні етапи експертизи одягу з метою визначення його належності конкретній особі. Дослідження вогнепальних пошкоджень на тканині також є важливим елементом експертизи. Схема криміналістичного дослідження об'єктів волокнистої природи.

Тема 18-20. Можливості дослідження ґрунтів. Об'єкти дослідження. Поняття об'єкта ідентифікації, порівняльних та контрольних зразків ґрунту. Характеристика, морфологічні ознаки та класифікація ґрунтів. Виявлення, фіксація, вилучення та пакування об'єктів судово-ґрунтознавчої експертизи. Варіанти відбору зразків ґрунту з локалізованої ділянки місцевості. Методи дослідження речовин ґрунтового походження.

Тема 21. Експертиза з дослідження вибухових речовин, продуктів вибуху та пострілу. Завдання, орієнтований перелік вирішуваних питань, відбір, збереження та підготовка об'єктів, що надаються на дослідження.

Тема 22. Підготовка висновку експерта (проекту висновку експерта) в рамках кримінального провадження.

Формується навик роботи з методиками, науковою літературою; відбувається ознайомлення з сучасними методами досліджень різних об'єктів; отримується навик професійного викладення інформації.

Тема 23. Особливості написання експертизи та надання висновку експерта (підготовка проекту висновку експерта) за заявою.

Формується навик роботи з методиками, науковою літературою; відбувається ознайомлення з сучасними методами досліджень різних об'єктів; отримується навик професійного викладення інформації.

Тема 24. Захист реферату.

Формується навик роботи з науковою літературою; відбувається ознайомлення з сучасними методами аналізу; отримується навик професійного викладення інформації.

Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
л		п	лаб.	інд.	с.р.	л		п	лаб.	інд.	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1	4	2				2						
Тема 2	4	2				2						
Тема 3	4	2				2						
Тема 4	6	2				4						
Тема 5	4	2				2						
Тема 6	6	2				4						
Тема 7	6	2				4						
Тема 8	4	2				2						
Тема 9	4			2		2						
Тема 10	6			2		4						
Тема 11	4			2		2						
Тема 12	6			2		4						
Тема 13	6			2		4						
Тема 14	4			2		2						
Тема 15	6			2		4						
Тема 16	4			2		2						
Тема 17	4			2		2						
Тема 18	4			2		2						
Тема 19	4			2		2						
Тема 20	6			2		4						
Тема 21	6			2		4						
Тема 22	6			2		4						
Тема 23	6			2		4						
Тема 24	6			2		4						
Усього годин	120	16		32		72						

3. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Тема 9. Можливості дослідження фармацевтичних засобів. Об'єкти дослідження, їх вилучення та зберігання. Завдання експертизи фармацевтичних препаратів. Загальна схема та методи дослідження фармацевтичних препаратів.	2	--
2	Тема 10. Криміналістичне дослідження наркотичних засобів. Предмет і завдання криміналістичної експертизи наркотичних засобів. Об'єкти криміналістичного дослідження наркотичних засобів. Виявлення, фіксація, вилучення, пакування та зберігання наркотичних засобів. Попереднє та експертне дослідження наркотичних засобів.	2	--
3	Тема 11. Криміналістичне дослідження пластмас, гум та виробів з них. Предмет і завдання криміналістичної експертизи пластмас, гум та виробів з них. Об'єкти та особливості їх дослідження. Підготовка матеріалів для експертизи. Пластмаси: склад, класифікація, ознаки та	2	--

	властивості. Гуми: склад, класифікація, ознаки та властивості. Виявлення, фіксація, вилучення, пакування та зберігання пластмас і гум. Методи криміналістичного дослідження пластмас, гум та виробів з них		
4	Тема 12. Криміналістичне дослідження скла, кераміки та виробів з них. Предмет і завдання криміналістичної експертизи скла, кераміки та виробів з них. Об'єкти криміналістичного дослідження скла і кераміки. Виявлення, фіксація, вилучення та пакування об'єктів. Методи криміналістичного дослідження скла. Методи криміналістичного дослідження кераміки.	2	--
5	Тема 13. Криміналістичне дослідження лакофарбових матеріалів та покриттів. Предмет та завдання криміналістичної експертизи лакофарбових матеріалів та покриттів. Огляд лакофарбових матеріалів та покриттів на місці події та попереднє дослідження. Методи експертного дослідження лакофарбових матеріалів та покриттів.	2	--
6	Тема 14-17. Криміналістичне дослідження об'єктів волокнистої природи. Предмет та завдання криміналістичної експертизи об'єктів волокнистої природи. Об'єкти криміналістичного дослідження. Виявлення, вилучення та пакування об'єктів волокнистої природи. Класифікація, ознаки та властивості текстильних волокон. Криміналістичне дослідження текстильних ниток. Криміналістичне дослідження текстильних матеріалів. Криміналістичне дослідження одягу. Основні етапи експертизи одягу з метою визначення його належності конкретній особі. Дослідження вогнепальних пошкоджень на тканині також є важливим елементом експертизи. Схема криміналістичного дослідження об'єктів волокнистої природи.	8	--
7	Тема 18-20. Можливості дослідження ґрунтів. Об'єкти дослідження. Поняття об'єкта ідентифікації, порівняльних та контрольних зразків ґрунту. Характеристика, морфологічні ознаки та класифікація ґрунтів. Виявлення, фіксація, вилучення та пакування об'єктів судово-ґрунтознавчої експертизи. Варіанти відбору зразків ґрунту з локалізованої ділянки місцевості. Методи дослідження речовин ґрунтового походження.	6	--
8	Тема 21. Експертиза з дослідження вибухових речовин, продуктів вибуху та пострілу. Завдання, орієнтований перелік вирішуваних питань, відбір, збереження та підготовка об'єктів, що надаються на дослідження.	2	--
9	Тема 22. Підготовка висновку експерта (проєкту висновку експерта) в рамках кримінального провадження. Формується навик роботи з методиками, науковою літературою; відбувається ознайомлення з сучасними методами досліджень різних об'єктів; отримується навик професійного викладення інформації.	2	--
10	Тема 23. Особливості написання експертизи та надання висновку експерта (підготовка проєкту висновку експерта) за заявою. Формується навик роботи з методиками, науковою	2	--

	літературою; відбувається ознайомлення з сучасними методами досліджень різних об'єктів; отримується навик професійного викладення інформації.		
11	Тема 24. Захист реферату. Формується навик роботи з науковою літературою; відбувається ознайомлення з сучасними методами аналізу; отримується навик професійного викладення інформації.	2	--

5. Самостійна робота

Назва теми	Кількість годин	
	денна	заочна
Тема 1. Дослідження харчових продуктів.	6	--
Тема 2. Дослідження металів сплавів та виробів з них.	6	--
Тема 3. Дослідження слідів людини та слідів тварини.	6	--
Тема 4. Дактилоскопічні дослідження.	6	--
Тема 5. Дослідження холодної зброї.	6	--
Тема 6. Молекулярно-генетичні дослідження.	6	--
Тема 7. Судово-ветеринарні дослідження.	6	--
Тема 8. Дослідження причини падіння дерев.	6	--
Тема 9. Ентомологічні дослідження.	6	--
Тема 10. Дослідження об'єктів рослинного походження.	6	
Тема 11. Захист реферату. Студенту необхідно підготувати реферат та зробити доповідь за обраною темою.	12	--

6. Методи навчання

Лекції, практичні, лабораторні заняття, виконання індивідуальних завдань, самостійна робота студентів, контрольні заходи.

7. Методи контролю

Поточний контроль здійснюється у вигляді експрес-контролю на лекціях, складання колоквиумів за темами практичних робіт, захисту реферату.

Підсумковий контроль – іспит диференційований, проводиться у письмовій формі.

Виконання лабораторних робіт, експрес-контроль на лекціях оцінюються в балах, які потім додаються і переводяться в оцінку за національною та міжнародною системами відповідно до критеріїв, прийнятих в університеті.

8. Розподіл балів, які отримують студенти

Загальна сума балів – 100, вони розподіляються за видами роботи наступним чином:
для денної форми навчання:

- експрес-контроль на лекціях – по 6 балів за кожний блок – всього 30 балів;
- виконання лабораторних робіт (допуск, виконання, захист) – 30 балів;
- підсумковий контроль, екзамен – 40 балів;

для денної форми навчання

Поточне тестування та самостійна робота для денної форми											Разом	Екзамен	Сума
Т 1-4	Т 5-8	Т 9-12	Т 13; 14	Т 15	Т 16	Т 17	Т 18	Т 19	Т 20; Т 21	Т 22-Т 24	60	40	100
6			3		8			6		17			

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

9. Методичне забезпечення

1. Робоча програма навчальної дисципліни.
2. Навчальні посібники, монографії, підручники, нормативні документи, довідники.
3. Комплект мультимедійних матеріалів для лекцій.
4. Роздавальні супровідні матеріали до лекцій (конспект).

10. Рекомендована література

Базова література

Нормативно-правові акти

1. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII (станом на 09.09.2021) [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text)
2. Про судову експертизу в кримінальних і цивільних справах [Електронний ресурс] : постанова Пленуму Верховного Суду України від 30.05.1997 р. № 8 (із змінами і доповненнями, внесеними постановою Пленуму Верховного Суду України від 25 травня 1998 р.) № 15. [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0008700-97#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0008700-97#Text)

3. Про затвердження Положення про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України № 1343 від 03.11.2015. [URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1390-15#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1390-15#Text)

4. Інструкції про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події: наказ Міністерства внутрішніх справ України № 1339 від 3.11.2015. [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1392-15#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1392-15#Text)

5. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз: наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998 р. № 53/5 (зі змінами станом на 09.09.2021). [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text)

6. Інструкція з організації проведення та оформлення експертних проваджень у підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України : наказ МВС України від 17.07.2017 № 591. [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1024-17#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1024-17#Text)

7. Про розвиток та вдосконалення судово-медичної служби України.: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 17.01.1995 р. № 6. [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0248-95#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0248-95#Text)

8. Порядок проведення судово-психіатричної експертизи: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 8 жовтня 2001 року № 397. [URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0248-95#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0248-95#Text)

9. Про організацію судово-психіатричної експертизи в Україні: наказ МОЗ України від 2 грудня 2013 року № 1058. [URL:https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1058282-13#Text](https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1058282-13#Text)

10. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. (зі змінами станом на 09.09.2021) [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text)

11. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004. Відомості Верховної Ради України, 2004. № 40-41, 42. Ст.492. (зі змінами станом на 09.09.2021) [URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text)

12. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 р. Відомості Верховної Ради України, 2005. № 35-36, № 37. Ст. 446.. (зі змінами станом на 09.09.2021) [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text)

13. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 06.11.1991. Відомості Верховної Ради України, 1992. № 6. Ст. 56. (зі змінами станом на 09.09.2021) [URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text)

Основна література

14. Експертизи у судочинстві України: посібник / за заг. ред. В. Г. Гончаренка, І. В. Гори. Київ: Юрінком Інтер, 2015. 504 с. [URL: https://lira-k.com.ua/preview/12767.pdf](https://lira-k.com.ua/preview/12767.pdf)

15. Клименко Н. І. Судова експертологія : курс лекцій. К., 2007.

16. Макаренко Е. І. Негодченко О. В. , Тертишник Н. Н. Експертизи на досудовому слідстві: посібник. Днепропетровськ., 2001.

[URL:http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/bitstream/123456789/2815/1/%d0%a2%d0%b5%d1%80%d1%82%d0%b8%d1%88%d0%bd%d0%b8%d0%ba%20%d0%92.%20%d0%9c.%20%2c%20%d0%9d%d0%b5%d0%b3%d0%be%d0%b4%d1%87%d0%b5%d0%bd%d0%ba%d0%be%20%d0%9e.%20%d0%92.%2c%20%d0%9c%d0%b0%d0%ba%d0%b0%d1%80%d0%b5%d0%bd%d0%ba%d0%be%20%d0%95.%20%d0%86.%20%d0%84%d0%9a%d0%a1%d0%9f%d0%95%d0%a0%d0%a2%d0%98%d0%97%d0%98%20%20%d0%9d%d0%90%20%d0%94%d0%9e%d0%a1%d0%a3%d0%94%d0%9e%d0%92%d0%9e%d0%9c%d0%a3%20%d0%a1%d0%9b%d0%86%d0%94%d0%a1%d0%a2%d0%92%d0%86.pdf](http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/bitstream/123456789/2815/1/%d0%a2%d0%b5%d1%80%d1%82%d0%b8%d1%88%d0%bd%d0%b8%d0%ba%20%d0%92.%20%d0%9c.%20%2c%20%d0%9d%d0%b5%d0%b3%d0%be%d0%b4%d1%87%d0%b5%d0%bd%d0%ba%d0%be%20%d0%9e.%20%d0%92.%2c%20%d0%9c%d0%b0%d0%ba%d0%b0%d1%80%d0%b5%d0%bd%d0%ba%d0%be%20%d0%95.%20%d0%86.%20%d0%84%d0%9a%d0%a1%d0%9f%d0%95%d0%a0%d0%a2%d0%98%d0%97%d0%98%20%20%d0%9d%d0%90%20%d0%94%d0%9e%d0%a1%d0%a3%d0%94%d0%9e%d0%92%d0%9e%d0%9c%d0%a3%20%d0%a1%d0%9b%d0%86%d0%94%d0%a1%d0%a2%d0%92%d0%86.pdf)

17. Судова експертологія : підруч. / за заг. ред. В.М.Тертишника. Харків: Право, 2021. 280 с. [URL:https://pravo-izdat.com.ua/index.php?route=product/product/download&product_id=4488&download_id=1495](https://pravo-izdat.com.ua/index.php?route=product/product/download&product_id=4488&download_id=1495)

18. Судові експертизи в процесуальному праві України: навч. посіб. Київ: Видавництво Ліра-К, 2019. 424 с. <https://lira-k.com.ua/preview/12767.pdf>
19. Щербаковский М. Г. Судебные экспертизы: назначение, производство, использование : учеб.-практ. пособие. Харьков: Эспада, 2005. 544с. URL:https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/UP/SHERBAKOVSKIY_2005.pdf
20. Щербаковский М. Г. Судова експертологія : посібник. Харків, ХНУВС. 2009.. 190 с. URL <https://studfile.net/preview/7249841/>
21. Щербаковский М. Г. Проведення та використання судових експертиз у кримінальному провадженні: монографія. Харків: В деле, 2015. 560 с. URL:http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6020/Provedennia%20ta%20Ovykorystannia%20sudovykh%20ekspertyz%20u%20kryminalnomu%20provadzhenni_monohrafiia_M%20H%20Shcherbakovskyi_2015.pdf?sequence=1&isAllowed=y
22. Кофанов А.В., Кобилянський О.Л., Давидова О.О. Криміналістичні дослідження полімерів, гум та виробів з них. – Методичні рекомендації. – Київ: КИЙ, 2010. – 48 с. – (Серія «Криміналістичне забезпечення»).
23. Кофанов А.В., Кобилянський О.Л., Давидова О.О. Криміналістичні дослідження наркотичних засобів. – Методичні рекомендації. – Київ: КИЙ, 2010. – 44 с. – (Серія «Криміналістичне забезпечення»).
24. Кофанов А.В., Кобилянський О.Л., Давидова О.О. Криміналістичні дослідження лакофарбових матеріалів. – Методичні рекомендації. – Київ: КИЙ, 2010. – 48 с. – (Серія «Криміналістичне забезпечення»).
25. Кофанов А.В., Кобилянський О.Л., Давидова О.О. Криміналістичні дослідження скла та кераміки. – Методичні рекомендації. – Київ: КИЙ, 2010. – 48 с. – (Серія «Криміналістичне забезпечення»).
26. Кофанов А.В., Кобилянський О.Л., Давидова О.О. Практичні аспекти проведення криміналістичного дослідження матеріалів, речовин та виробів. – Методичні рекомендації. – Київ: КИЙ, 2010. – 36 с. – (Серія «Криміналістичне забезпечення»).
27. Кофанов А.В., Кобилянський О.Л., Давидова О.О. Криміналістичне дослідження біологічних об'єктів. – Методичні рекомендації. – Київ: КИЙ, 2011. – 48 с. – (Серія «Криміналістичне забезпечення»).
28. Кофанов А.В., Кобилянський О.Л., Давидова О.О. Криміналістичне дослідження вибухових речовин. – Методичні рекомендації. – К.: КИЙ, 2011. – 48 с. – (Серія «Криміналістичне забезпечення»).
29. Кофанов А.В., Кобилянський О.Л., Давидова О.О. Криміналістичне дослідження об'єктів волокнистої природи. – Методичні рекомендації. – Київ: КИЙ, 2011. – 56 с. – (Серія «Криміналістичне забезпечення»).

Допоміжна література

30. Методичний посібник для працівників органів досудового слідства з питань призначення та проведення судової експертизи / За заг. ред. П. В. Коляди. К: УВПД ГШ МВС України, 2008. 278 с. URL:<https://ru.bglib.org/book/2985774/bdda32>
31. Пиріг І. В., Бідняк Г.С. Використання спеціальних знань на досудовому розслідуванні: навч. посібник. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2019. 140 с. URL:<https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/3719/1/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%91%D1%96%D0%B4%D0%BD%D1%8F%D0%BA%20%D0%9F%D0%B8%D1%80%D1%96%D0%B3.pdf>
32. Пиріг І. В. Теоретико-прикладні проблеми експертного забезпечення досудового розслідування : монографія. Дніпропетровськ : Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ; Ліра ЛТД, 2015. 432 с. URL:<https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/library/student/monogr.pdf>
33. Навчально-методичний посібник для самостійної роботи та практичних занять з навчальної дисципліни “Судова експертологія: поняття, структура, завдання, функції”

(галузь знань 0304 “Право”, освітньо-кваліфікаційний рівень “Магістр”, спеціальність 8.18010003 “Судова експертиза”) / уклад.: В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова, В. А. Журавель, та ін. Харків: Національний університет “Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого”, 2012. 24 с.
[URL:https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/POSIBNIKI_2012/NMP_0074.pdf](https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/POSIBNIKI_2012/NMP_0074.pdf)

Інформаційні ресурси

1. Міністерство юстиції України: https://minjust.gov.ua/legal_expertise
2. Київській науково-дослідний інститут судових експертиз МЮ України: [URL:https://kndise.gov.ua/](https://kndise.gov.ua/)
3. Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» МЮ України: [URL:https://www.hniise.gov.ua/](https://www.hniise.gov.ua/)
4. Науково-дослідний центр судової експертизи з питань інтелектуальної власності МЮ України [URL:https://intelekt.org.ua/](https://intelekt.org.ua/)
5. Судова незалежна експертиза Україна: [URL:https://ekspertiza.com.ua/uk](https://ekspertiza.com.ua/uk)
6. Незалежний інститут судових експертиз: [URL:https://nise.com.ua/](https://nise.com.ua/)